

Opportunities to Set Up Entrepreneurial Service Businesses (Case of Masjed Soleyman Township)

Hossein Mehdizadeh¹ | Nematollah Shiri² | Mohammad Hossein Mohmedi Kartalaei³

1. Department of Entrepreneurship and Rural Development, Faculty of Humanities, Ilam University, Ilam, Iran.
E-mail: hossein.mahdizadeh@ilam.ac.ir
2. Department of Entrepreneurship and Rural Development, Faculty of Humanities, Ilam University, Ilam, Iran.
(Corresponding Author). E-mail: n.shiri@ilam.ac.ir
3. Department of Entrepreneurship and Rural Development, Faculty of Humanities, Ilam University, Ilam, Iran.
E-mail: m.h.mohmedi65@gmail.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 28 Nov 2022
Received in revised form:
14 Dec 2022
Accepted: 27 Dec 2022
Available online:
28 Dec 2022

Keywords:
Entrepreneurial
Opportunities;
Opportunity Recognition;
Service Businesses;
Masjed Soleyman
Township.

The general purpose of this study was to identify the opportunities for setting up entrepreneurial service businesses in Masjed Soleyman Township. To achieve this goal, the qualitative paradigm and the Delphi method were used. The community studied in this research included experienced entrepreneurs, specialists, pundits, and other experts in the fields of service entrepreneurship in Masjed Solyman Township, from which 21 were selected as members of the Delphi panel using the snowball sampling method. In this study, after three rounds of investigation, a consensus was reached regarding the opportunities for starting entrepreneurial businesses. The main research tool in the first round of the Delphi study was a questionnaire with open-ended questions and in the second and third rounds, a questionnaire with closed and open-ended questions. In the first round, the data were analyzed using the continuous comparison method. In the second round, data analysis was done by drawing the frequency distribution table (percentage and cumulative percentage) using SPSS software version 27. In the third round, data analysis was done by drawing the frequency distribution table (percentage and cumulative percentage) and calculating the percentage of agreement (CVI) and Kendall agreement coefficient. In addition, the mean and standard deviation were used to prioritize the types of opportunities for setting up entrepreneurial service businesses. According to the results, the most important opportunities for starting entrepreneurial service businesses in Masjed Soleyman Township include "packaging of livestock products such as curd and other similar products"; "packaging of various medicinal plants"; "cold storage of agricultural and food products"; "production, packaging, and distribution of local bread"; and "honey packaging". This study provides policymakers and planners with practical suggestions.

Education and Management of Entrepreneurship, 2023, Vol. 1, No. 1, pp 87-99

Cite this article: Mehdizadeh, H., Shiri, N., & Mohmedi Kartalaei, M. H. (2023). Opportunities to Set Up Entrepreneurial Service Businesses (Case of Masjed Soleyman Township). *Education and Management of Entrepreneurship*, 1 (1), 87-99. doi: 10.22126/eme.2022.2429 (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.2429>

Publisher: Razi University

فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کار آفرینانه خدماتی (مورد مطالعه: شهرستان مسجدسلیمان)

حسین مهدی‌زاده^۱ | نعمت‌اله شیری^۲ | محمدحسین مهدی کر تلایی^۳

۱. گروه کار آفرینی و توسعه روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

رایانامه: hossein.mahdizadeh@ilam.ac.ir

۲. گروه کار آفرینی و توسعه روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

(نویسنده مسئول). رایانامه: n.shiri@ilam.ac.ir

۳. گروه کار آفرینی و توسعه روستایی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

رایانامه: m.h.mohmedi65@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف کلی این پژوهش شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کار آفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان بود. برای رسیدن به این هدف، از رویکرد کیفی و روش دلفی بهره گرفته شد. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش، کار آفرینان مجرب، متخصصان، صاحب‌نظران و سایر خبرگان در حوزه‌های کار آفرینی خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی، تعداد ۲۱ نفر از آنان به عنوان اعضای پنل دلفی انتخاب شدند. در این پژوهش، پس از سه دور بررسی، نسبت به فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کار آفرینانه خدماتی، اجماع حاصل شد. ابزار اصلی پژوهش در دور اول مطالعه‌ی دلفی، پرسش‌نامه با پرسش‌های باز پاسخ و در دوره‌های دوم و سوم، پرسش‌نامه با پرسش‌های بسته و باز پاسخ بود. در دور اول داده‌ها با استفاده از روش مقایسه مستمر تجزیه و تحلیل شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دور دوم با ترسیم جدول توزیع فراوانی (درصد و درصد تجمعی) با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۷ انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دور سوم با ترسیم جدول توزیع فراوانی (درصد و درصد تجمعی)، محاسبه درصد توافق (CVI) و ضریب توافق کندال و همچنین برای اولویت‌بندی انواع فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کار آفرینانه خدماتی از میانگین و انحراف معیار بهره گرفته شد. نتایج پژوهش نشان دادند که مهم‌ترین فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کار آفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان شامل «بسته بندی محصولات دامی همچون کشک و دیگر محصولات مشابه»، «بسته بندی انواع گیاهان دارویی»، «سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی»، «تولید، بسته‌بندی و توزیع نان محلی» و «بسته‌بندی عسل» بودند. این پژوهش پیشنهاد‌های کاربردی را برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان به همراه دارد.

نوع مقاله: مقاله علمی - پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۹/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۰۶

دسترسی آنلاین: ۱۴۰۱/۱۰/۰۷

کلیدواژه‌ها:

فرصت‌های کار آفرینانه، تشخیص فرصت، کسب‌وکارهای خدماتی، شهرستان مسجدسلیمان.

آموزش و مدیریت کار آفرینی، دوره ۱، شماره ۱، سال ۱۴۰۱، صفحات ۸۷-۹۹

استناد: مهدی‌زاده، حسین؛ شیری، نعمت‌اله؛ مهدی کر تلایی، محمدحسین (۱۴۰۱). فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کار آفرینانه خدماتی (مورد

مطالعه: شهرستان مسجدسلیمان). آموزش و مدیریت کار آفرینی، ۱ (۱)، ۸۷-۹۹. doi: 10.22126/eme.2022.2429

نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.2429>

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

نظر به اینکه کارآفرینی، موتور و نیروی محرک رشد اقتصادی در جامعه است؛ در سال‌های اخیر توجه به کارآفرینی، شناسایی و انتخاب فرصت‌های مناسب برای ایجاد کسب و کار جدید اهمیت بسیاری یافته است؛ چراکه فرصت‌های کارآفرینی با رشد اقتصادی رابطه مثبتی دارند (بیرانوند و همکاران، ۲۰۱۹؛ مهدی‌زاده و همکاران، ۲۰۲۱؛ شیری و همکاران، ۲۰۱۲). توسعه کارآفرینی در گرو عوامل زیادی است که بی‌شک در میان این عوامل شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است (خوش‌مرام و همکاران، ۲۰۱۷)؛ زیرا تشخیص فرصت اصلی‌ترین و اولین گام در فرایند کارآفرینی به شمار می‌رود و بدون شناسایی فرصت عملاً کارآفرینی معنایی نخواهد داشت (خوش‌مرام، ۱۳۹۵). تشخیص فرصت به‌عنوان توانایی شناسایی ایده خوب و انتقال آن به کسب‌وکار به‌گونه‌ای که ارزش افزوده و درآمد تولید کند، تعریف شده است (کوربت^۱، ۲۰۰۷). تشخیص فرصت‌های کارآفرینی گام مهمی در ایجاد و راه‌اندازی کسب و کارهای جدید به شمار می‌رود (بارینگر^۲، ۲۰۰۶)؛ بنابراین، از بیان آنچه گذشت می‌توان به این نتیجه دست‌یافت که شناخت فرصت‌ها یکی از بزرگ‌ترین عوامل توسعه کارآفرینی به‌شمار می‌رود (هاشم‌زهی و همکاران، ۲۰۱۳) و به‌عبارت دیگر، می‌توان گفت کارآفرینی کشف فرصت‌ها است (هانسن^۳، ۲۰۱۱).

امروزه چالش اشتغال یا موضوع کار و بیکاری نه‌تنها یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی روز کشور به شمار می‌آید؛ بلکه با میزان رشد جمعیت در چند دهه گذشته می‌توان آن را از مهم‌ترین چالش‌های اجتماعی-اقتصادی در چند دهه آینده به حساب آورد (شیری، ۱۴۰۱ الف؛ شیری، ۱۴۰۱ ب؛ موحدی و چرختابیان، ۱۳۹۲). به‌گونه‌ای که امروزه یکی از دغدغه‌های اصلی سیاست‌مداران و برنامه‌ریزان نهادهای دولتی و آموزشی موضوع بیکاری و راهکارهای اشتغال‌زایی در جامعه ایران است (خوش‌مرام و همکاران، ۲۰۲۰؛ شیری، ۲۰۲۱؛ شیری و همکاران، ۲۰۲۲؛ شیری و همکاران، ۲۰۱۷ الف و ب). در این راستا، شهرستان مسجدسلیمان علی‌رغم برخورداری از چاه‌های نفت و گاز فعال و ذخایر ارزشمند و داشتن ظرفیت بالقوه برای اشتغال، از مناطق محروم کشور بوده و جوانان آن با مشکل بیکاری روبرو هستند (کاشانی، ۱۳۹۵). به‌گونه‌ای که بیشترین نرخ بیکاری را در استان خوزستان- به‌عنوان دومین استان بیکار کشور- دارد (گزارش مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). همچنین با در نظر گرفتن نسبت جمعیت شهرستان‌های استان خوزستان، شهرستان مسجدسلیمان بیشترین میزان مهاجرفرستی را دارد که اصلی‌ترین دلیل مهاجرت جمعیت فعال این شهرستان، جستجوی شغل و فرصت اشتغال در دیگر استان‌های کشور است (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ایران، ۱۳۹۶).

دلیل این امر می‌تواند فرهنگ نادرست کار در استان خوزستان در جهت جذب نیروی انسانی در صنایع نفت و گاز یا صنایع وابسته و تمایل به جذب در مشاغل دولتی و نیز عدم تمایل به کسب‌وکار در بخش خصوصی باشد (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ایران، ۱۳۹۶). این امر موجب شده در شهرستان مسجدسلیمان با وجود فرصت‌ها و پتانسیل‌های بی‌شماری که وجود دارد، عده زیادی از مردم در فقر و محرومیت به سر برند؛ بنابراین انتظار می‌رود شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه در شهرستان مسجدسلیمان بتواند بستر مناسبی را برای اشتغال بخش وسیعی از مردم این منطقه فراهم آورد. در

1. Corbett
2. Barringer
3. Hansen et al.

این راستا، مطالعات مختلفی در خصوص تأثیر عوامل گوناگون بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینی انجام شده است و هر یک از این مطالعات به تأثیر یک یا چند عامل اشاره نموده‌اند که در مجموع نتایج این مطالعات بیانگر آن است که فرد باید دارای گستره‌ای از ویژگی‌های خاص باشد تا بتواند فرصتی را تشخیص دهد؛ بنابراین اگرچه تلاش برای ارتقای قابلیت تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین اهالی شهرستان مسجدسلیمان می‌تواند یکی از راه‌حل‌های برون‌رفت از مشکلات موجود باشد، اما می‌توان راه‌حل ساده‌تر و سهل‌الوصول‌تری را نیز مطرح نمود؛ و آن عبارت از بهره‌گیری از دیدگاه‌ها و نظرات متخصصان، کارآفرینان و خبرگان منطقه در راستای شناسایی فرصت‌های موجود در شهرستان مسجدسلیمان است.

افزون بر این، نظر به اینکه کسب‌وکارهای خدماتی شامل فعالیت‌هایی است برای انتقال کالا و خدمات از مکان‌های تولید به مصرف و همچنین بخشی از کسب‌وکار تجاری را نیز شامل می‌شود و وظیفه آن برداشتن موانع فردی، مکانی، زمانی، مبادلاتی، دانشی و غیره در کسب‌وکارهای تجاری است؛ به‌گونه‌ای که این کسب‌وکارها بیشتر کاربر هستند و نیاز به سرمایه زیادی برای راه‌اندازی ندارند؛ بنابراین، راه‌اندازی و توسعه آن‌ها اهمیت و ضرورت بالایی در شرایط کشور دارد. در این راستا، پژوهش حاضر بر آن است با شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان، مبنایی را برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای موفق در این منطقه فراهم نموده تا به‌موجب آن علاوه بر دستیابی به مزایای ایجاد اشتغال، جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، توسعه صادرات، ارتقای درآمدهای عمومی و توسعه گردشگری، زمینه‌های لازم برای توسعه کارآفرینی در ابعاد مختلف را فراهم نموده و در نتیجه جایگاه اقتصادی شهرستان، استان و در نهایت کشور را بهبود بخشد. با این اوصاف، هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان است.

پیشینه پژوهش

کسب‌وکار عبارت است از حالتی از مشغولیت و به‌طور عام، شامل فعالیت‌هایی است که تولید و خرید کالاها و خدمات با هدف فروش آن‌ها را به‌منظور کسب سود، دربر می‌گیرد (شیری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رکابی، ۱۳۸۹). کسب‌وکارها براساس حوزه فعالیت در دسته کسب‌وکارهای صنعتی، خدماتی و کشاورزی تقسیم می‌شوند (شیری و همکاران، ۱۴۰۰). کسب‌وکارهای صنعتی عبارت است از سازمان‌دهی کلیه عوامل تولید (سرمایه، مدیریت، مواد اولیه، نیروی انسانی) به‌منظور سازندگی، رشد و توسعه زندگی بشری که در ترکیب، تحلیل، شکل‌دهی و استخراج مواد اولیه محصول جدیدی را به وجود می‌آورد (رکابی، ۱۳۸۹). کسب‌وکارهای کشاورزی شامل کاشت، مدیریت، تولید و بازاریابی کالاهای کشاورزی نظیر دام و محصولات زراعی است. زمینه فعالیت کسب‌وکارهای کشاورزی، مدیریت منابع، کشاورزی، حفاظت، دامداری و فروش است (شیری و همکاران، ۱۴۰۰؛ رکابی، ۱۳۸۹).

کسب‌وکارهای خدماتی شامل فعالیت‌هایی است که برای انتقال کالاها و خدمات از مکان تولید به محل مصرف، ضروری‌اند؛ بنابراین شامل خرید و فروش کالاها و خدمات و کلیه فعالیت‌هایی نظیر انبارداری، درجه‌بندی، بسته‌بندی، تأمین مالی و... می‌شود که انجام معادله را تسهیل می‌کنند. وظیفه اساسی کسب‌وکارهای خدماتی، برداشتن موانع فردی، مکانی، زمانی، مبادلاتی، دانشی و غیره است و جریان آزاد کالاها و خدمات از تولیدکننده به مصرف‌کننده را فراهم می‌سازد (رکابی، ۱۳۸۹). فرصت‌های کسب‌وکار، درواقع مسائل و مشکلات و نیازهایی هستند که می‌توان از طریق راه‌اندازی یک کسب‌وکار آن‌ها را حل یا رفع

نمود. به عبارت دیگر، حل مسئله یا راهکار می‌تواند در قالب یک کسب‌وکار صورت گرفته و آن کسب‌وکار از این راهکار به درآمد یا اهداف خود برسد و برای آن کسب‌وکار منافع اقتصادی یا اعتباری یا هر ارزش مطلوب دیگری را به همراه داشته باشد (شیری و همکاران، ۱۴۰۰). در خصوص فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه مطالعات مختلفی انجام شده است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

حیدری و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای خدماتی بخش کشاورزی (مورد مطالعه: تعاونی‌های روستایی استان ایلام)» به این نتیجه دست یافتند که ایجاد بازارهای نهاده‌های دامی و کشاورزی، جمع‌آوری و بسته‌بندی روغن دامی منطقه، ایجاد فروشگاه روستا بازار (عرضه مستقیم محصولات کشاورزی با همکاری شرکت‌های تعاونی روستایی) و ایجاد فروشگاه تخصصی ابزارآلات کشاورزی و نهاده‌ها از جمله فرصت‌هایی بودند که در تمام شهرستان‌های مورد مطالعه وجود داشتند.

شیری و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی تحت عنوان «شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی تعاونی‌های دانشجویی در دانشگاه ایلام: راهنمایی برای توسعه تعاونی‌های کشاورزی و خدماتی» به روش دلفی انجام دادند. براساس نتایج پژوهش مهم‌ترین فرصت‌های راه‌اندازی تعاونی‌های دانشجویی کشاورزی عبارت بودند از «تولید، فراوری، بسته‌بندی و فروش گیاهان دارویی و ادویه‌ای»، «پرورش میوه‌ها، سبزی و صیفی‌جات مزرعه‌ای و گلخانه‌ای»، «پرورش گل و گیاهان زینتی و آپارتمانی»، «فراوری، بسته‌بندی و توزیع صحیح لبنیات حاصل از گاو‌داری‌های دانشگاه» و «تولید، بسته‌بندی، توزیع عسل (زنبورداری)». همچنین مهم‌ترین فرصت‌های راه‌اندازی تعاونی‌های دانشجویی خدماتی عبارت بودند از «برگزاری رویدادهای استارت‌آپی، کنفرانس‌ها، جشن‌ها و مراسم‌های مختلف دانشگاه»، «ارائه تورهای گردشگری با هدف معرفی مکان‌های تفریحی، تاریخی و فرهنگی منطقه»، «ارائه خدمات ترجمه و ویرایش مقالات و پایان‌نامه‌های انگلیسی، عربی و فارسی»، «ارائه خدمات مربوط به نصب، راه‌اندازی و تعمیر برنامه‌ها و سیستم‌های رایانه‌ای» و «ارائه خدمات مربوط به برنامه‌نویسی، طراحی و گرافیک وب و...».

حیدری (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای به شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای کارآفرینانه برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام پرداخت. نتایج این مطالعه نشان داد که «توسعه تولید عسل و حل مشکل بازاریابی عسل»، «توسعه پرورش مرغ بومی»، «ایجاد کارخانه خوراک دام» از مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان آبدانان در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی به شمار می‌روند. همچنین «ایجاد سردخانه جهت نگهداری محصولات کشاورزی»، «راه‌اندازی خط فراوری و بسته‌بندی عسل (ایجاد فروشگاه تجهیزات زنبورداری، ایجاد آزمایشگاه عسل)»، «توسعه کاشت گیاهان دارویی»، از مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان ایلام در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی به شمار می‌روند. هم‌چنین «صنایع تبدیلی و تکمیلی فراوری و بسته‌بندی محصول انگور و کشمش»، «توسعه کشت ذرت به صورت کشاورزی قراردادی»، «جمع‌آوری و بسته‌بندی روغن دامی منطقه»، از مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان ایوان در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی بودند که در این مطالعه شناسایی شدند.

«احداث باغات دیم در اراضی شیب‌دار مانند انجیر دیم، بادام، انگور»، «توسعه کشت حبوبات دیم مانند عدس و نخود»، «احداث پمپاژ آب»، به عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان بدره در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی در این مطالعه معرفی شدند. «توسعه باغات شهرستان، مانند انگور و انار و انواع میوه و بازاریابی محصولات باغی»، «توسعه کاشت گیاهان دارویی»، «ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی محصولات باغی و زیتون و حبوبات»، به عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان چرداول در زمینه تولیدی،

خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی معرفی شدند. «توسعه و خرید محصول برنج منطقه با برند تعاونی»، «کاشت درختان جنگلی بومی و مثمر کوهی»، «توسعه پرورش زنبورعسل و تولید عسل»، «توسعه باغات انار، انگور، زیتون، گردو، پسته و...»، «برندسازی برنج تولیدی منطقه»، در این مطالعه به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان سیروان در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی معرفی شدند.

«توسعه کشت گل نرگس»، «تولید پیاز (بذر) گل نرگس»، «ایجاد کارگاه اسانس‌گیری از گل نرگس»، به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان دره‌شهر در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی شناسایی شدند. «توسعه کشت دانه‌های روغنی مانند کلزا و کنجد»، «توسعه کشت صنعتی چغندرقد»، «ایجاد کارگاه روغن‌کشی»، به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان دهلران در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی معرفی شدند. «احداث کارخانه آب‌معدنی و گرفتن برند معتبر (از چشمه حران)»، «توسعه پرورش زنبور عسل و تولید عسل (فراوری و بسته‌بندی)»، «توسعه پرورش دام سبک (گوسفند و بز)»، به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان ملکشاهی در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی معرفی شدند.

«توسعه باغات نخیلات و انگور»، «توسعه کشت گیاهان دارویی»، «توسعه کشت سبزی و صیفی»، به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان مهران در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی معرفی شدند. «کشت محصولات جدید مانند کلزا، آفتاب‌گردان و...»، «توسعه باغات (زیتون، پسته، انگور و...)»، «ترویج و توسعه کشت چغندر»، به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌های شهرستان هلیلان در زمینه تولیدی، خدماتی و صنعتی در بخش کشاورزی معرفی شدند.

حسینی‌نیا و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی»، فرصت‌های کارآفرینی را در چهار حوزه مختلف تولید، فراوری، تجارت و زیرساخت در بخش کشاورزی شهرستان گلباف دسته‌بندی کردند. براساس نتایج این مطالعه فرصت‌های بسته‌بندی و فراوری گیاهان دارویی، راه‌اندازی کارگاه اسانس‌گیری ترخون و احداث کارگاه بسته‌بندی و فراوری خرما بالاترین اولویت‌ها در زمینه فرصت‌های کارآفرینی شهرستان گلباف بودند.

اکبری و همکاران (۱۳۹۸) با بهره‌گیری از روش آمیخته اکتشافی به شناسایی و اولویت‌بندی فرصت‌های کسب‌وکار در منطقه آزاد تجاری ارس پرداختند. این محققان پس از شناسایی فرصت‌های کسب‌وکار در منطقه مورد مطالعه در قالب پنج حوزه کشاورزی، گردشگری، بازرگانی، خدماتی و صنعتی نسبت به اولویت‌بندی آن‌ها اقدام نمودند. نتایج نشان داد که فرصت‌های بازرگانی در اولویت نخست و فرصت‌های کشاورزی در اولویت آخر قرار دارند. در حوزه بازرگانی فرصت‌های کسب‌وکار در زمینه ایجاد پایانه صادراتی و بازرگانی، در حوزه خدماتی فرصت‌های کسب‌وکار در زمینه احداث مجتمع درمانی و توریسم درمانی، در حوزه صنعتی فرصت‌های کسب‌وکار در زمینه تولید سیستم‌های گرمایش خورشیدی، در حوزه گردشگری فرصت‌های کسب‌وکار در زمینه احداث هتل آپارتمان و کمپینگ خانواده و در حوزه کشاورزی فرصت‌های کسب‌وکار در زمینه درجه‌بندی و بسته‌بندی میوه رتبه‌های اول را به خود اختصاص دادند.

محمدکاظمی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای با بهره‌گیری از رویکرد ترکیبی (کیفی - کمی) و بررسی آرای ۸۶ نفر از خبرگان فعال در زمینه کسب‌وکارهای ورزشی مرتبط با فناوری اطلاعات، به شناسایی فرصت‌های کسب‌وکار (کارآفرینانه) در صنعت ورزش با رویکرد فناوری اطلاعات پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد سه گروه عمده از این فرصت‌ها مشتمل بر فرصت‌های خدماتی، ایجاد و فروش و بازاریابی است. در

این بین گروه فرصت‌های خدماتی بالاترین رتبه و گروه ایجاد و فروش پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص دادند.

ریس و همکاران^۱ (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای با عنوان «صنعت فرآوری مواد غذایی در هند: توانایی، مهارت و فرصت‌های اشتغال»، به بررسی فرصت فرآوری محصولات کشاورزی در هند پرداختند و نتیجه مطالعه خود را این‌گونه بیان نمودند که دولت هند تمرکز زیادی نسبت به صنعت فرآوری مواد غذایی به‌عنوان یک بخش دارای اولویت دارد. انتظار می‌رود که جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با سیاست‌گذاری آسان شود. در کنار این‌ها نیاز به آموزش نیروی کار غیر ماهر برای تأمین منابع انسانی، توسعه امکانات زیربنایی مانند زنجیره سرد و امکانات جاده‌ای برای تقویت صنعت فرآوری مواد غذایی ضروری است.

ترسو^۲ (۲۰۱۴) نیز در مقاله‌ای با عنوان تجارت محصولات کشاورزی به‌عنوان یک ابزار واقعی برای توسعه روستایی در نیجریه، فرصت‌های موجود در کسب‌وکارهای کشاورزی را در چند دسته کسب‌وکارهای تأمین ورودی مزرعه، فرآوری مواد غذایی کشاورزی و بازاریابی و توزیع مواد غذایی کشاورزی تقسیم‌بندی نمودند.

بررسی مطالعات تجربی داخلی و خارجی در خصوص فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه به‌صورت اعم و کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی به‌صورت اخص گویای این حقیقت است که شناسایی فرصت‌های کسب و کار در هر منطقه و هر بخشی متفاوت از سایر جاهاست و نمی‌توان نتایج یک منطقه یا بخش را به سایر جاها تعمیم داد. از این‌رو، در پژوهش حاضر به شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان با بهره‌گیری از روش کیفی پرداخته شده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ پارادایم در دسته پژوهش‌های آمیخته (کیفی-کمی) و با توجه به هدف کاربردی بود که به روش دلفی انجام شد. نظر به اینکه پژوهش حاضر به دنبال شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان به‌منظور کمک به مدیران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران استان خوزستان در جهت راه‌اندازی کسب‌وکارها در این بخش است، بنابراین در این مطالعه از روش «دلفی تصمیم‌گیری» بهره گرفته شده است. دلفی تصمیم‌گیری، بیشتر در زمینه مسائل مهم روز و برای کمک و اطلاع‌رسانی به برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران دولتی و قانون‌گذاری کارایی دارد (ساروخانی، ۱۳۸۳).

برخلاف روش‌های پژوهش پیمایشی، اعتبار روش دلفی به تعداد مشارکت‌کنندگان در پژوهش نیست؛ بلکه به اعتبار علمی متخصصان شرکت‌کننده (اعضای پانل دلفی) در پژوهش بستگی دارد (پاشایی‌زاده، ۱۳۸۶). افراد مورد مطالعه (مشارکت‌کنندگان) در روش دلفی، افراد صاحب‌نظر (متخصص) هستند که به روش نمونه‌گیری هدفمند^۳ برای مطالعه انتخاب می‌شوند (احمدی و همکاران، ۱۳۸۷). دلیل این امر آن است که در پژوهش‌های کیفی (ازجمله روش دلفی) برخلاف پژوهش‌های کمی که در آن پژوهشگران به دنبال نمونه‌ای معرف جامعه هستند تا بتوانند یافته‌های مربوط به آن را به جامعه تعمیم دهند، هدف فهم پدیده مورد نظر در جامعه‌ای است که نمونه از آن انتخاب شده است.

در دلفی، به مشارکت‌کنندگان، اعضای پانل دلفی می‌گویند. شناسایی اعضای پانل (متخصصان) براساس

1. Rais et al.
2. Tersoo
3. Purposed Sampling

معیارهای مشخص در زمینه موضوع پژوهش نکته مهمی در مطالعات دلفی است. معیار انتخاب مشارکت‌کنندگان در مطالعه دلفی حاضر مواردی همچون: ۱. کارآفرینان بخش خدمات شهرستان مسجدسلیمان که فرصتی را شناسایی کرده‌اند؛ ۲. متخصصان و صاحب‌نظران و افراد باتجربه در حوزه‌های کسب و کارهای خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان؛ ۳. داشتن تمایل و وقت کافی برای مشارکت در مطالعه بود. برای این منظور، با بررسی و پرس‌وجوی فراوان (نمونه‌گیری گلوله‌برفی)، تعدادی از کارآفرینان، متخصصان و صاحب‌نظران و افراد باتجربه در بخش خدمات در شهرستان مسجدسلیمان شناسایی شدند و از آن‌ها درخواست شد که در صورت تمایل در این مطالعه مشارکت کنند.

با پیگیری‌های مستمر سرانجام بیست متخصص به‌عنوان عضو پانل دلفی (مشارکت‌کنندگان) در این مطالعه شناسایی شدند. پژوهشگران و صاحب‌نظران مختلف، مراحل و فرایندهای متفاوتی برای انجام مطالعه دلفی معرفی نموده‌اند، ولی اکثر آن‌ها معتقدند که مطالعه دلفی بایستی تا جایی ادامه یابد که نسبت به موضوع مورد نظر اجماع حاصل شود (احمدی و همکاران، ۱۳۷۸). در مطالعه دلفی، اجماع گروهی زمانی حاصل می‌شود که حداقل دو سوم (۶۶ درصد) مشارکت‌کنندگان نسبت به موضوع مورد نظر براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای (۱. کاملاً موافقم؛ ۲. موافقم؛ ۳. بی‌نظم؛ ۴. مخالفم و ۵. کاملاً مخالفم) توافق (نظر کاملاً موافقم و موافقم) داشته باشند (وارنر و همکاران، ۲۰۱۶). در پژوهش حاضر، پس از سه دور، نسبت به فرصت‌های راه‌اندازی کسب و کارهای کشاورزی در شهرستان مسجدسلیمان، اجماع حاصل شد. هر دور نزدیک دو هفته (۱۵ روز) و کل مطالعه حدود یک ماه و نیم (۴۵ روز) طول کشید.

ابزار اصلی پژوهش در دور اول مطالعه دلفی پرسشنامه با پرسش‌های باز- پاسخ و در دور دوم و سوم، پرسشنامه با پرسش‌های بسته و باز- پاسخ بود. در تمام دورها، پرسشنامه پژوهش به‌صورت حضوری و یا از طریق پست الکترونیکی برای اعضای پانل ارسال و از آن‌ها درخواست شد که در جهت مطالعه و تکمیل سؤال‌های پرسشنامه اقدام نمایند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل محتوا، جداول توزیع فراوانی، محاسبه شاخص روایی محتوایی و ضریب توافق کندال در قالب نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۷ انجام شد. در ادامه در جهت طبقه‌بندی فرصت‌های شناسایی شده براساس ماهیت و منشأ آن‌ها اقدام شد. در نهایت، از اعضای پانل دلفی درخواست شد که میزان اهمیت فرصت‌های شناسایی شده برای راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان را براساس دو معیار «قابلیت اجرا» و «سودآوری» در قالب طیف لیکرت پنج درجه‌ای (۱- خیلی کم تا ۵- خیلی زیاد) اولویت‌بندی کنند. در این بخش نسبت به اولویت‌بندی فرصت‌های شناسایی شده در هر طبقه براساس میانگین و انحراف معیار اقدام شد.

نتایج

در دور اول، داده‌ها و اطلاعات حاصل از پژوهش در خصوص فرصت‌های راه‌اندازی کسب و کارهای خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان با استفاده از فن تحلیل محتوا و مقایسه مستمر داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند. در این دور، در مجموع تعداد ۱۶ فرصت برای راه‌اندازی کسب و کارهای خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان شناسایی شد که در قالب پرسشنامه‌ای ساختارمند در اختیار اعضای پانل دلفی در دور دوم قرار گرفت. براساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها در دور دوم مشخص شد که مشارکت‌کنندگان نسبت به ۲۸ فرصت شناسایی شده در دور اول برای راه‌اندازی کسب و کارهای کشاورزی در شهرستان مسجدسلیمان اجماع نظر

داشتند و تعداد شش فرصت به دلیل عدم توافق، حذف شدند (جدول ۱).

جدول ۱. فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای خدماتی (دور دوم)

ردیف	فرصت	درصد توافق
۱	احداث سالن‌های ورزشی	۸۵
۲	احداث سینما	۸۰
۳	خرید و فروش اینترنتی کالای محلی و تولیدات عشایر و روستاییان	۹۰
۴	عکاسی صنعتی	۶۰
۵	تولید	۶۵
۶	بسته‌بندی انواع تولیدات گلخانه‌ای	۸۵
۷	برگزاری تورهای گردشگری یک‌روزه داخل شهرستان	۸۵
۸	برنامه‌نویسی کامپیوتر	۵۵
۹	طراحی و توسعه دهنده وب	۵۵
۱۰	گرافیک	۶۰
۱۱	بسته‌بندی انواع گیاهان دارویی	۹۵
۱۲	سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی	۹۵
۱۳	بسته‌بندی عسل	۹۰
۱۴	تولید، بسته‌بندی و توزیع نان محلی	۹۵
۱۵	بسته‌بندی محصولات دامی همچون کشک و دیگر محصولات مشابه	۱۰۰
۱۶	احداث سالن‌های مختلف به منظور فعالیت‌های فرهنگی هنری	۶۵

بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها در دور سوم مشخص شد که مشارکت‌کنندگان نسبت به ۱۰ فرصت شناسایی شده در دور دوم برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان اجماع نظر داشتند (جدول ۲). به عبارت دیگر، با توجه به اینکه میزان شاخص روایی محتوایی (CVI) برای ۱۰ فرصت راه‌اندازی کسب‌وکارهای خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان بیش‌تر از ۷۰ درصد بود، بنابراین می‌توان گفت که کلیه افراد مورد مطالعه در مورد این فرصت‌ها اجماع نظر دارند.

جدول ۲. فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای خدماتی (دور سوم)

ردیف	فرصت	درصد توافق
۱	احداث سالن‌های ورزشی	۷۵
۲	احداث سینما	۷۵
۳	خرید و فروش اینترنتی کالای محلی و تولیدات عشایر و روستاییان	۸۵
۴	بسته‌بندی انواع تولیدات گلخانه‌ای	۷۵
۵	برگزاری تورهای گردشگری یک‌روزه داخل شهرستان	۸۵
۶	بسته‌بندی انواع گیاهان دارویی	۹۰
۷	سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی	۹۵
۸	بسته‌بندی عسل	۹۵
۹	تولید، بسته‌بندی و توزیع نان محلی	۹۵
۱۰	بسته‌بندی محصولات دامی همچون کشک و دیگر محصولات مشابه	۱۰۰

ضریب توافق کندال = ۰/۸۵ سطح معناداری = ۰/۰۰۳

ضریب توافق کندال برای این مرحله از دلفی ۰/۸۵ (با سطح معناداری ۰/۰۰۳) به دست آمد که نشان می‌دهد بیش از دوسوم از اعضای پانل دلفی در رابطه با فرصت‌های شناسایی شده اجماع نظر داشتند. در ادامه،

فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان اولویت‌بندی شده‌اند (جدول ۳).

جدول ۳. اولویت‌بندی فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی

ردیف	فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی	میانگین	انحراف معیار	رتبه
۱	تولید، بسته‌بندی و توزیع نان محلی	۴/۳۰	۰/۵۷	۴
۱	بسته‌بندی محصولات دامی همچون کشک و دیگر محصولات مشابه	۴/۵۵	۰/۵۱	۱
۳	احداث سالن‌های ورزشی	۴/۰۰	۰/۹۷	۸
۴	احداث سینما	۳/۸۰	۱/۱۰	۹
۵	بسته‌بندی انواع تولیدات گلخانه‌ای	۴/۰۵	۱/۱۴	۷
۶	بسته‌بندی عسل	۴/۳۰	۰/۷۳	۵
۷	برگزاری تورهای گردشگری یک‌روزه داخل شهرستان	۴/۳۰	۰/۸۶	۶
۸	سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی	۴/۴۰	۰/۶۰	۳
۹	خریدوفروش اینترنتی کالای محلی و تولیدات عشایر و روستاییان	۴/۳۰	۰/۷۳	۵
۱۰	بسته‌بندی انواع گیاهان دارویی	۴/۴۵	۰/۸۲	۲

نتایج ارائه‌شده در جدول ۴، نشان می‌دهد که مهم‌ترین فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی به ترتیب اولویت عبارتند از «بسته‌بندی محصولات دامی همچون کشک و دیگر محصولات مشابه»، «بسته‌بندی انواع گیاهان دارویی»، «سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی»، «تولید، بسته‌بندی و توزیع نان محلی»، «بسته‌بندی عسل» و «خریدوفروش اینترنتی کالای محلی و تولیدات عشایر و روستاییان».

بحث و نتیجه‌گیری

براساس نتایج پژوهش، اولویت‌های برتر در زمینه فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان شامل: «بسته‌بندی محصولات دامی همچون کشک و دیگر محصولات مشابه»، «بسته‌بندی انواع گیاهان دارویی» و «سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی» بودند. مطابق با نتایج این مطالعه، حسینی‌نیا و همکاران (۱۳۹۸) نیز با بهره‌گیری از ماتریس اولویت‌بندی تاپسیس به بسته‌بندی گیاهان دارویی و احداث سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی به‌عنوان فرصت‌های مهم راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی اشاره نموده‌اند. در توضیح و تشریح اهمیت این فرصت‌ها می‌توان گفت که بسته‌بندی در انواع صنایع اهمیت خود را دارا است، اما بسته‌بندی محصولات دامی و کشاورزی باعث نگهداری و حفاظت کالا در برابر عوامل محیطی و همچنین پل ارتباطی میان مصرف‌کننده و تولیدکننده محصول است.

بسته‌بندی مناسب محصولات کشاورزی نقش مهمی در تصمیم‌گیری مشتریان در زمان خرید خواهد داشت و می‌تواند بهترین معرف برای محصول باشد. در مورد اهمیت بسته‌بندی فرآورده‌های دامی و کشاورزی باید گفت که کیفیت این بسته‌بندی باعث می‌شود که محصولات کشاورزی و دامی از فساد، له‌شدگی، آسیب‌دیدگی و... در امان بمانند. نکته قابل توجه آن‌که بسته‌بندی مرغوب محصولات دامی و کشاورزی یکی از مهم‌ترین ارکان صادرات این محصولات محسوب می‌شود. ضمن اینکه بسته‌بندی سبب می‌شود که حمل‌ونقل محصول نیز آسان‌تر بوده و در مسافت‌های طولانی بدون نگرانی از هدررفت محصولات انجام گیرد. در خصوص احداث سردخانه محصولات کشاورزی و غذایی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین فرصت‌های راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان نیز لازم به ذکر است که ساخت و توسعه سردخانه‌های کشاورزی از عواملی است که می‌تواند از هدر رفت محصولات کشاورزی جلوگیری نموده و زمینه‌ساز رونق اقتصادی باشد.

به دلیل کمبود سردخانه و صنایع تبدیلی در ایران، سالانه بیش از ۲۹ میلیون تن محصولات باغی و زراعی از بین می‌رود. همچنین، کمبود سردخانه در نقاط مختلف کشور، دلیلی بر حضور بیشتر دلان در بازار محصولات کشاورزی شده است. بسیاری از کشاورزان برای جلوگیری از فساد محصولات خود، مجبور هستند ثمره ماه‌ها تلاش خود را به قیمت ناچیز در اختیار دلان قرار دهند. در برخی از مناطق کشور به دلیل نبود سردخانه، همه محصولات به یکباره وارد بازار منطقه می‌شوند. به دلیل اشباع ناگهانی بازار و نبود قدرت جذب لازم، قیمت محصولات کشاورزی در منطقه با کاهش همراه بوده و این موجب زیان دوباره کشاورزان و باغداران می‌شود (مجله کسب و کار سندبادسل، ۱۴۰۰). از بیان آنچه گذشت می‌توان به خوبی به اهمیت احداث سردخانه برای نگهداری از محصولات کشاورزی و غذایی پی برد و به‌درستی پاسخگویان نیز به این فرصت مهم اشاره نموده‌اند.

بر اساس نتایج این پژوهش مهم‌ترین فرصت‌های راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه خدماتی در شهرستان مسجدسلیمان شناسایی و معرفی شدند؛ بنابراین سیاست‌گذاران، مدیران و افراد جویای کار و کارآفرینان بالقوه در شهرستان مسجدسلیمان می‌توانند از این فرصت‌ها در جهت راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه خدماتی بهره‌گیرند. در این راستا، پیشنهاد می‌شود که سازمان‌هایی نظیر پارک علم و فناوری، سازمان صنعت، معدن و تجارت و همچنین، جهاد کشاورزی در طی فراخوان‌هایی از سرمایه‌گذاران و افراد علاقه‌مند به اشتغال در شهرستان مسجدسلیمان دعوت نمایند و آنان را در راستای سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه حمایت نمایند. همچنین، لازم است این سازمان‌ها با تهیه و تدارک کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی مختلف به این افراد در راستای اشتغال در کسب و کارهای مورد نظر کمک نمایند. در نهایت، با توجه به اینکه در شهرها و استان‌های مختلف کشور، پتانسیل‌ها و قابلیت‌های متفاوتی وجود دارد، بنابراین قابلیت استفاده از نتایج این پژوهش در سایر مناطق کشور مورد تردید است؛ لذا، پیشنهاد می‌شود که این مطالعه در سایر مناطق کشور به‌منظور شناسایی فرصت‌های راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه خدماتی با هدف بهبود و ارتقای وضعیت اشتغال، کارآفرینی و در نهایت توسعه اقتصادی کشور طراحی و اجرا گردد.

منابع

- احمدی، فضل‌اله؛ نصیریانی، خدیجه؛ ابادری، پروانه (۱۳۸۷). تکنیک دلفی: ابزاری در تحقیق. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۸ (۱)، ۱۷۵-۱۸۵.
- اکبری، مرتضی؛ رشادی، مریم سادات؛ پاداش، حمید؛ کریمیان راوندی، محمد (۱۳۹۸). شناسایی و اولویت‌بندی فرصت‌های کسب‌وکار در منطقه آزاد تجاری ارس. *پژوهش‌های جغرافیایی/انسانی*، ۵۱ (۲)، ۲۹۱-۳۰۶. doi: 10.22059/JHGR.2017.228918.1007415
- پاشایی‌زاده، حسین (۱۳۸۶). نگاهی اجمالی به روش دلفی. *پیک نور*، ۶ (۲)، ۶۳-۷۹.
- حسینی‌نیا، غلامحسین؛ مقدس فریمانی، شهرام؛ جلالوند، میلاد (۱۳۹۸). شناسایی و اولویت‌بندی فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی (مورد مطالعه: شهرستان گلباف از توابع استان کرمان). *کارآفرینی در کشاورزی*، ۶ (۱)، ۵۳-۶۸. doi: 10.22069/JEAD.2020.18021.1417
- حیدری، ساناز (۱۳۹۹). *شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای کارآفرینانه برای تعاونی‌های روستایی استان ایلام*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، رشته توسعه روستایی، گروه کارآفرینی و توسعه روستایی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.
- حیدری، ساناز؛ مرادنژادی، همایون؛ صی‌محمدی، سمیره (۱۴۰۰). شناسایی فرصت‌های کسب‌وکارهای خدماتی بخش کشاورزی (مورد مطالعه: تعاونی‌های روستایی استان ایلام). *نشریه مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی*.

doi: 10.22069/JEAD.2021.19259.1502 .۱۶-۱، (۱) ۸

خوش‌مرام، مژگان (۱۳۹۵). طراحی الگوی تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه. رساله دکتری، گروه ترویج و توسعه کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی.

رکابی، حمید (۱۳۸۹). کسب‌وکار: تعریف، اهداف و انواع. موجود در: <http://www.mgtsolution.com/show/799776745>

ساروخانی، باقر (۱۳۸۳). دلفای کیفی، ابزار پژوهش در علوم اجتماعی. *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۲ (۴)، ۸۵-۱۲۱.

شیری، نعمت‌اله (۱۴۰۱ الف). واکاوی تعیین‌کننده‌های محیطی قصد کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی (مطالعه موردی: دانشگاه ایلام). *نشریه راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی*، ۹ (۱۷): ۹۴-۱۰۳. doi: 10.52547/jea.9.17.94

شیری، نعمت‌اله (۱۴۰۱ ب). طراحی الگویی برای ترویج فعالیت‌های کارآفرینانه در تعاونی‌های دانشجویی کشاورزی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۰ (۴۰)، ۵۳-۸۱. doi: 10.22034/AJCOOP.2022.279922.1667

شیری، نعمت‌اله؛ مرادنژادی، همایون؛ مهدی‌زاده، حسین؛ صی‌محمدی، سمیره (۱۴۰۰). فرصت‌های راه‌اندازی تعاونی‌های دانشجویی در دانشگاه ایلام: راهنمایی برای توسعه تعاونی‌های کشاورزی و خدماتی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۰ (۳۹): ۷۵-۹۶. doi: 10.22034/AJCOOP.2021.129182

کاشانی، سکینه (۱۳۹۵). ضرورت ایجاد مرکز اسناد نفت در مسجدسلیمان و نقش آن در اشتغال جوانان. *نهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، تهران*.

گزارش مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). *نتایج آمارگیری نیروی کار سال ۱۳۹۵*. قابل دسترس در سایت: <https://www.amar.org.ir>

مجله کسب‌وکار سندبادسل. (۱۴۰۰). *سردخانه، معضل بخش کشاورزی*. انتشاریافته در دوم مردادماه ۱۴۰۰. قابل دسترس در سایت: <https://www.blog.sandbadcell.com>

محمدکاظمی، رضا؛ زعفریان، رضا؛ خدایاری، عباس؛ جوادی‌نیا، سیدمهران (۱۳۹۳). شناسایی فرصت‌های کسب‌وکار (کارآفرینانه) در صنعت ورزش با رویکرد فناوری اطلاعات. *توسعه کارآفرینی*، ۷ (۱)، ۹۵-۱۱۲. doi: 10.22059/JED.2014.51557

موحدی، رضا؛ چرختابیان، طاهره (۱۳۹۲). تحلیل زمینه‌های خوداشتغالی و اشتغال‌زایی دروس تخصصی رشته ترویج و آموزش کشاورزی. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۹ (۲)، ۱۴۵-۱۵۹. dor: 20.1001.1.20081758.1392.9.2.9.1

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ایران (۱۳۹۶). *خلاصه مدیریتی مطالعات استانی طرح توسعه کسب‌وکار و اشتغال پایدار (تکاپو) استان خوزستان*. معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال، دبیرخانه طرح تکاپو، کد گزارش ۱۰۱۹-۹۶.

References

- Ahmadi, F., Nasiriani, K., & Abazari, P. (2008). Delphi technique: a tool in research. *Iranian Journal of Medical Education*, 8 (1), 175-185 (in Persian).
- Akbari, M., Reshadi, M. S., Padash, H., & Karimian Ravandi, M. (2019). Identification and Prioritization of Business Opportunities in the Aras Free Trade Zone. *Human Geography Research*, 51 (2), 291-306. doi: 10.22059/JHGR.2017.228918.1007415 (in Persian).
- Barringer, B. R., & Ireland, R. D. (2006). *Entrepreneurship: Successfully Launching new Ventures*. Pearson Prentice Hall.
- Biranvand, A., Seif, M. H., Safa, S., & Mazlounian, S. (2019). *An Investigation into the Effective Factors on the Intention to Commercialization of Knowledge in a University: A Case Study*. Library Philosophy and Practice (e-journal).
- Corbett, A. C. (2007). Learning asymmetries and the discovery of entrepreneurial opportunities.

- Journal of Business Venturing*, 22, 97-118. doi: 10.1016/j.jbusvent.2005.10.001
- Hansen, D. J., Shrader, R., & Monllor, J. (2011). Defragmenting Definitions of Entrepreneurial Opportunity. *Journal of Small Business Management*, 49 (2), 283-304. doi: 10.1111/j.1540-627X.2011.00325.x
- Hashemzahi, A., Bahrinejad, R., Lashgari, H., & Hashemzahi, M. (2013). Foundations of opportunity recognition: A cognitive perspective. *Reef Resources Assessment and Management Technical Paper*, 38 (2), 196-204.
- Heydari, S. (2019). *Identifying entrepreneurial business opportunities for rural cooperatives in Ilam province*. Master's dissertation, field of rural development, Department of Entrepreneurship and Rural Development, Ilam University, Ilam, Iran (in Persian).
- Heydari, S., Moradnezehadi, H., & Saymohammadi, S. (2021). Identifying Opportunities of Agricultural Service Businesses (Case Study: Rural Cooperatives of Ilam Province). *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 8 (1), 1-16. doi: 10.22069/JEAD.2021.19259.1502 (in Persian).
- Hosseinia, Gh. H., Moghaddas Farimani, Sh., & Jalalvand, M. (2019). Identification of Agricultural Entrepreneurship Opportunities (Case Study: The Golbaf County, Kerman Province). *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 6 (1), 53-68. doi: 10.22069/JEAD.2020.18021.1417 (in Persian).
- Kashani, S. (2016). The necessity of establishing an oil documentation center in Masjid Suleiman and its role in youth employment. *The 9th congress of progress pioneers*, Tehran. Iran (in Persian).
- Khoshmaram, M. (2015). *Designing a model for recognizing entrepreneurial opportunities among entrepreneurs in the agricultural sector of Kermanshah province*. Ph.D. Thesis, Department of Agricultural Extension and Development, Faculty of Agriculture, Razi University, Kermanshah, Iran (in Persian).
- Khoshmaram, M., Shiri, N., Shinnar, R. S., & Savari, M. (2020). Environmental support and entrepreneurial behavior among Iranian farmers: The mediating roles of social and human capital. *Journal of Small Business Management*, 58 (5), 1064-1088. doi: 10.1111/jsbm.12501.
- Khoshmaram, M., Zarafshani, K., Alibaygi, A., & Mirakzadeh, A. (2017). Exploring the role of social capital in agricultural entrepreneurial opportunity recognition: Application of Smart PLS. *International Journal of Agricultural Management and Development (IJAMAD)*, 7 (1047-2019-3401), 395-406. doi: 10.22004/ag.econ.292503
- Mehdizadeh, H., Gholami, H., Shiri, N., & Khoshmaram, M. (2021) Predicting entrepreneurial opportunity recognition in higher education: a case from Iran. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 13 (4), 944-960. doi: 10.1108/JARHE-04-2020-0109
- Ministry of Cooperation, Labor and Social Welfare of Iran (2016). *Management summary of the provincial studies of the business development and sustainable employment plan (Takapu) of Khuzestan province, Iran*. Deputy of Entrepreneurship and Employment Development, Tekapo Plan Secretariat, report code 96-1019 (in Persian).
- Mohamadkazemi, R., Zaffarian, R., khodayari, A., & Javadinia, M. (2014). Identifying Entrepreneurial Business Opportunities in Sports Industry with an IT Approach. *Journal of Entrepreneurship Development*, 7 (1), 95-112. doi: 10.22059/JED.2014.51557 (in Persian).
- Movahedi, H., & Charkhtabian, T. (2014). Identifying Employability and Self-Employment Area in Courses of Agricultural Extension and Education Mayor. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 9 (2), 145-159. dor: 20.1001.1.20081758.1392.9.2.9.1 (in Persian).
- Pashaeizad, H. (2008). A Glance to Delphi Method. *Journal of Peyk Noor*. 6 (2), 63-79 (in Persian).
- Rais, M., Acharya, S., & Sharma, N. (2014). Food processing industry in India: S&T capability, skills and employment opportunities. *Journal of Rural Development*, 32 (4), 451-478.
- Rekabi, H. (2009). *Business: Definition, Objectives and Types*. Available at: <http://www>.

- mgtsolution.com/show/799776745 (in Persian).
- Report of Iran Statistics Center (2015). *The results of labor force statistics in 2015*. Available at: <https://www.amar.org.ir> (in Persian).
- Sandbadsel business magazine. (2021). *Cold storage, the problem of the agricultural sector*. Published on August 2, 2021. Available at: <https://www.blog.sandbadcell.com> (in Persian).
- Sarookhani, B. (2004). Qualitative Delphi; A Research Tool in the Social Science. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 2 (4), 86-121 (in Persian).
- Shiri, N. (2021). Attitude toward organic agribusiness: an approach to developing sustainable business. *British Food Journal*, 123 (10), 3265-3276. doi: 10.1108/BFJ-02-2021-0166
- Shiri, N. (2022 a). Analysis of Environmental Determinants of Entrepreneurial Intention among Agricultural Students (Case Study of Ilam University). *Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 9 (17), 94-103. doi: 10.52547/jea.9.17.94 (in Persian).
- Shiri, N. (2022 b). Designing a Model for Entrepreneurial Activities Extension in Agricultural Students' Cooperatives. *Co-Operation and Agriculture*, 10 (40), 53-81. doi: 10.22034/AJCOOP.2022.279922.1667 (in Persian).
- Shiri, N., Mehdizadeh, H., Khoshmaram, M., & Azadi, H. (2022) Determinants of entrepreneurial alertness: towards sustainable agribusiness development. *British Food Journal*, 124 (7), 2279-2298. doi: 10.1108/BFJ-07-2021-0825
- Shiri, N., Mirakzadeh, A. A., & Zarafshani, K. (2017 b). Promoting Entrepreneurial Behavior among Agricultural Students: A Two-Step Approach to Structural Equation Modeling. *International Journal of Agricultural Management and Development*, 7 (2), 211-221. doi: 10.22004/ag.econ.262646
- Shiri, N., Mohammadi, D., & Hosseini, S. M. (2012). Entrepreneurial intention of agricultural students: effects of role model, social support, social norms, and perceived desirability. *Archives of Applied Science Research*, 4 (2), 892-897.
- Shiri, N., Moradnezhadi, H., Mahdizadeh, H., & seymohammadi, S. (2021). Opportunities for Student Cooperatives Startup at Ilam University: Guidelines for the Development of Agricultural and Service Cooperatives. *Co-Operation and Agriculture*, 10 (39), 75-96. doi: 10.22034/AJCOOP.2021.129182 (in Persian).
- Shiri, N., Shinnar, R. S., Mirakzadeh, A. A., & Zarafshani, K. (2017 a). Cultural values and entrepreneurial intentions among agriculture students in Iran. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 13 (4), 1157-1179. doi: 10.1007/s11365-017-0444-9
- Tersoo, P. (2014). Agribusiness as a veritable tool for rural development in Nigeria. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, (14), 26-36.
- Warner, L. A., Stubbs, E., Murphrey, T. P., & Huynh, P. (2016). Identification of the Competencies Needed to Apply Social Marketing to Extension Programming: Results of a Delphi Study. *Journal of Agricultural Education*, 57 (2), 14-32.